

MALTA

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tat-28 ta' Frar, 2006

Citazzjoni Numru. 369/2004

“A”

VS

“B”

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 1 ta' Novembru 2004 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attrici zzewget lill-konvenut fil-15 t'April 2000, mill-liema zwieg ma twieldux tfal (Dok “A”).

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi l-kunsens tal-partijiet kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga;

Illi ghalhekk, l-imsemmi zwieg huwa null skond it-termini ta' l-**artikolu 19 (1) (d) u / jew (f) ta' l-Att XXXVII ta' l-1975 li Jirregola z-Zwigijiet.**

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premissi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut huwa null u bla effett.

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li huwa ngunt sabiex jidher in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 4 u 5 tal-process;

Rat id-digriet tal-Qorti sabiex il-partijiet iressqu l-provi taghhom bil-procedura ta' l-affidavits u dan gie moghti lill-partijiet fid-9 ta' Dicembru 2004 fejn l-istess Qorti ppreffigget terminu ta' tletin (30) gurnata lill-attrici sabiex tipprezenta x-xhieda kollha taghha producibbli bil-procedura ta' l-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur tieghu, li jkollu wkoll l-istess terminu sabiex huwa wkoll jipprezenta l-affidavits tieghu bin-notifiki relattivi.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut tad-29 ta' Dicembru 2004 a fol. 12 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi huwa jaqbel illi z-zwieg ta' bejn il-partijiet kien null ghaix il-kunsens tal-partijiet kien vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taz-zwieg u peress illi l-kunsens tal-partijiet kien inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga u ghar-ragunijiet indikati fic-citazzjoni attrici;

2. Illi l-eccipjenti pero' ma ghandux ibaghti spejjez;

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni u l-lista tax-xhieda tal-konvenut a fol. 13 u 14 tal-process.

Rat il-verbal tal-5 t'April 2005 fejn dehret Dr. Ruth Scott ghall-attrici u l-konvenut mhux assistit. Wara li giet infurmata minn Dr. Ruth Scott li fi zmien ghoxrin (20) gurnata kellhom jigu pprezentati l-affidavits kollha ta' l-attrici, il-Qorti kkonfermat id-digriet taghha ghall-prezentata ta' l-affidavits tal-partijiet datat 9 ta' Dicembru 2004 u l-kawza giet differita ghall-finali trattazzjoni ghat-13 ta' Ottubru 2005.

Rat in-nota ta' l-attrici "A" datata 28 t'April 2005 li permezz taghha esebiet l-affidavit taghha, ta' ommha "C", ta' zitha "D", u ta' "E".

Rat in-nota ta' l-attrici datata 30 t'Awissu 2005 li permezz taghha ddikjarat li m'hemmx proceduri pendenti quddiem it-Tribunal Ekklesjastiku.

Rat in-nota tal-konvenut tad-19 ta' Settembru 2005 li permezz taghha esebixxa l-affidavit ta' missieru "F" u ta' "G".

Rat l-affidavit ta' "H", omm il-konvenut, ipprezentat b'nota mill-istess konvenut fit-28 ta' Settembru 2005.

Rat il-verbal tat-13 t'Ottubru 2005 fejn iz-zewg difensuri regghu kkonfermaw li m'hemm l-ebda kawza pendenti quddiem it-Tribunal Ekklesjastiku. Il-Qorti laqghat it-talba ta' Dr. Frank Cassar ghall-attrici li ghal kull *buon fini* talab li ssir korrezzjoni fil-premessi tac-citazzjoni attrici, fis-sens li jigi cancellat fejn hemm imnizzel u ndikat is-sub-artikolu (g), u ordnat li ssir il-korrezzjoni rikjesta fic-citazzjoni attrici u fl-atti kollha tal-kawza. Fuq talba taz-zewg difensuri l-Qorti pprefiggiet terminu ta' tletin (30) gurnata lill-konvenut biex jipprezenta nota t'osservazzjonijiet bil-visto / notifika

Kopja Informali ta' Sentenza

lid-difensur tal-kontro-parti li jkollu l-istess terminu ghal nota responsiva. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-28 ta' Frar 2006.

Rat ir-rikors tal-konvenut tat-8 ta' Novembru 2005 fejn talab li jigi prezentat l-affidavit tieghu stess, u d-digriet tal-Qorti tat-12 ta' Jannar 2006 fejn laqghet it-talba, anke peress li jidher li ma kienx hemm opposizzjoni mid-difensur tal-kontro-parti.

Rat l-affidavit tal-konvenut "B" datat 2 ta' Novembru 2005.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-konvenut ipprezentata fit-8 ta' Novembru 2005.

Rat in-nota responsiva ta' l-attrici datata 16 ta' Dicembru 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attrici bbazat l-azzjoni taghha fuq premessi li huma kkontemplati fl-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cjoe` l-Att dwar iz-Zwieg.

Illi l-attrici tissottometti illi z-zwieg bejnha u bejn il-konvenut ghandu jigi dikjarat null *inter alia* a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid li hemm nullita' taz-zwieg:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha

impossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.”

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza “**Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gja` Borg**” (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza “**Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porsella-Flores et noe**” (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:

“Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring” (Viladrich, P.J., “Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated.” (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is*

important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (Viladrich, P.J., op.cit., p. 687).

Illi wkoll fis-sentenza “**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**” (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad ukoll li:-

*“Kwantu ghad-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju – **artikolu 19 (1) (d)** – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (“**Isabelle Zarb vs Stephen Attard**” – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta' nkompatibbilita' ta' karattru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.” Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux semplicement diffiqli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom.”*

Illi ghalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku (“**Nicholas Agius vs Rita Agius gja' Caruana**” – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew a dirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio iudicii* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta

taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” ... .. richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ... .. si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (Forum, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero` kif gja` nghad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju d-dottrina u l-gurisprudenza *“non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio` che puo` compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conoscenza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena” (Pompedda, M.F., “Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski” – Pompedda – Zagaglia, “Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico” (Padova, 1984), pagina 46).*

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **“Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu (d) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *“fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutattiva dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju ghalhekk ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni. Anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati –*

infatti decisioni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara, "**Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri**", (P.A., 10 ta' Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid "*li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju*" ("**Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt**", P.A., 15 ta' April 1996)."

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif razzvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku / psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, "**Jacqueline Cousin vs Bernard Simler**", P.A., 3 ta' Gunju 1998; "**Roseanne Cassar vs Kenneth Cassar**", P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u "**Carmelo Grima vs Mary Andrews**", P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorenti w interdipendenti:-

"La piena avvertenza e il deliberato consenso ... La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettuale, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva ... La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella

adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)” (Bersini, F., “Il Diritto Canonico Matrimoniale.” (Torino, 1994), p. 97).

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita' taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettuale come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all'assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l'esistenza con un contratto perpetuo e irrescindibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non è sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa è il matrimonio; è necessaria la maturità di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, è necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell'atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'età prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacità intellettuale e volitiva sopra

descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja' gie ndikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

“... .. se il soggetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... .. In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole” (Pompèdda, M.F., “Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento” (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrikjedi mhux semplici diffikulta` izda mpossibbiltà li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbiltà vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` “di intendere e / o di volere”. “L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale”, kif jghid **Bersini**, “rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi ... .. che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la

discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso” (op. cit., p. 99).

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *“the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics” (Viladrich, P.J., op. cit., p. 687).*

Illi ta' l-istess portata huma s-sentenzi **“Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee’ Sultana”** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **“Anna Galea vs John Walsh”**, (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti ghalhekk f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita bejniethom *“the community of life and love”*.

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel riferenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **“Nathalie O’Toole vs Patrick O’Toole”** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn intqal li:-

“Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess giurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens simplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-

partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-aktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjo' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad esklużjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konozzenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu.”

Illi kif inghad fis-sentenza “**Al Chahid vs Mary Spiteri**” (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, d-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib maghha l-hajja mizzewga bhalma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva u rrevokabbli.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi “**Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri**” (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona**” (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); “**Ousama Sadalah vs Doris Tanti**” (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); “**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); “**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro**” (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); “**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea**” (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); “**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi**” (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u “**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia**” (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002); “**Suzanne sive Sue Rossi vs Benjamin sive Benny Bugeja**” (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); “**Lorriane Zammit vs Gordon Zammit**” (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); “**Mariella Balzan vs Oswan Murat Kiran**” (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002); u “**Ruth Formosa vs Ahmed Enan**” (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002) “**John Richards vs Mary Richards nee' Gatt**” (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002); “**Hector**

Cassola vs Marguerite Cassola” (P.A. (RCP) 30 ta' Ottubru 2002; **George Ciantar vs Patricia Ciantar**” (P.A. (RCP) 31 ta' Ottubru 2002; **Simon Camilleri vs Dr. Leslie Cuschieri et nomine**” (P.A. (RCP) 13 ta' Novembru 2002) fost ohrajn.

Illi l-azzjoni attrici qed issir wkoll a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta.**

Illi fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad li z-zwieg ikun null:-

“jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg.”

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) u **“Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri”** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' repetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **“Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe”** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex necessarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens.”

Illi ta' l-istess portata hija s-sentenza **“Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **“Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **“Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi”** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **“Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim”** (P.A. (NA) 31 ta' Meju 2000); **“Ousama William**

Hfez Sadallah vs Doris Dalli” (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **“Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit. Nru. 793/01/RCP) u diversi sentenzi li kkonfermaw l-istess principji u ghalhekk issir riferenza ghall-istess.

Illi l-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jikkonsidra kemm is-simulazzjoni totali (*‘colorem habens, substantiam vero nullam’*) kif ukoll dak parzjali (*‘colorem habens, substantiam vero alteram’*) tal-kunsens.

Illi rigward it-tifsira tal-frasi *“eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu”*, jew kif maghruf ukoll bhala simulazzjoni totali, il-Qorti fil-kawza **“Bonnici vs Bonnici”** (P.A. 30 ta' Lulju 1982) qalet illi biex ikun hemm simulazzjoni totali jrid jigi ppruvat il-*‘finis operis’* taz-zwieg gie effettivament eskluż mill-vera rieda ta' parti jew ohra, ghalkemm formalment tkun sehhet ic-celebrazzjoni taz-zwieg.

Illi fis-sentenza **“Cali vs Dr. Albert S. Grech nomine”**. (P.A. 22 ta' Gunju 1988) il-Qorti qalet illi jekk tmur għaccerimonja tat-tieg u nternament tissostitwixxi l-ideat tieghek fuq x'inhu zwieg jew inkella xort'ohra teskludi l-veru kuncett taz-zwieg, hi forma ta' simulazzjoni totali. Fid-decizjoni **“Galea vs Walsh”** (P.A. 30 ta' Marzu 1995) il-Qorti spjegat simulazzjoni bhala *“meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux għall-kunsens intern li jkun inghata”*. Illi fis-sentenza **“Muscat vs Borg Grech”** (P.A. - 14 ta' Awissu 1995) il-Qorti spjegat il-kuncett ta' simulazzjoni b'dawn il-kliem:-

“Ghalhekk min esternament ikun wera li qed jaghti l-kunsens matrimonjali izda jkun internament u b'att pozittiv tal-volonta' tieghu qed jichad il-kunsens għal dak iz-zwieg ikun qed jissimula l-kunsens tieghu.”

Illi kif gie nsenjat fid-decizjoni fi-ismijiet **“Francesco Teuma vs Luigi Camilleri et”**, (K. 1 ta' Ottubru 1884 - Vol. X, p. 912) :-

“a poter dedursi la invalidita dell'atto e' necessario che risulti chiaro, che cio' che si contrattava non era la yenta,

ma una simulazione, cioe' fictio seu ostensio falsi pro vero."

Illi fil-kawza "**Anthony Gallo vs Dr. Anthony Cutajar et nomine**" (P.A. (RCP) 28 ta' Mejju 2002) inghad li "*meta wiehed jitkellem dwar l-eskluzjoni taz-zwieg jew wiehed mill-elementi essenzjali tieghu, wiehed irid jifli jekk il-kontendenti jew wiehed minnhom, allavolja hu kapaci jaghti l-kunsens validu taz-zwieg, pero' bl-att tieghu qabel u fil-hajja mizzewga, jew bl-ommissjoni tieghu, eskluda a priori certu obbligi essenzjali tal-hajja mizzewga, cjoe' ssimula l-kunsens tieghu totalment fejn eskluda a priori z-zwieg, jew inkella fejn filwaqt il-kunsens hu jew hi eskludew xi wahda jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, u cjoe' saret simulazzjoni parzjali."*

Illi fil-fatt din il-Qorti taqbel ma' l-istess definizzjoni u fil-fatt fis-sentenza "**Al Chahid vs Mary Spiteri**" (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002 inghad li "*wiehed jinnota li taht l-**artikolu 19 (1) (f)** trid issir distinzjoni cara bejn zwieg li jfalli minhabba cirkostanzi li jirrizultaw waqt iz-zwieg, u zwieg li jfalli ghax wiehed mill-partijiet minn qabel ma ta l-kunsens tieghu kien gja' mentalment dispost li ma jottemprax ruhu ma' xi wahda jew aktar mill-obbligi matrimonjali. Fl-ewwel ipotesi hemm ir-ragunijiet li jaghtu lok ghas-separazzjoni u fit-tieni ipotesi hemm l-estremi ta' l-annullament taz-zwieg."*

Illi fil-fatt ghal dak li jolqot il-kuncett ta' "*l-eskluzjoni pozittiva ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga*", u cjoe' simulazzjoni parzjali, il-Prim' Awla tal-Qorti Civili fil-kawza "**Abdel Wahed vs Dr. Yana Micallef Stafrace et**" (P.A. (NA) 14 ta' Lulju 1994) elenkat l-element essenzjali taz-zwieg bhala li jikkonsistu fil-"*komunjoni tal-hajja konjugali, l-indissolubbiltà tar-rabta taz-zwieg, id-dritt ghall-fedelta' u d-dritt ghall-prokreazzjoni ta' l-ulied*". L-istess elementi gew ikkonfermati wkoll fil-kawza "**Aquilina vs Aquilina**" (P.A. (NA) 30 ta' Jannar 1991) u fis-sentenza "**Grech vs Grech**" (P.A. (NA) 9 ta' Ottubru 1990). Dawn huma wkoll l-elementi fil-ligi kanonika.

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi l-komunjoni tal-hajja konjugali u l-*'consortium vitae'* tikkomprendi zewg elementi, u cjoje' l-imhabba konjugali u r-responsabbilta' tal-familja. Kif qalet din il-Qorti fid-decizjoni **"Magri vs Magri"** (14 ta' Lulju 1994):-

"Jekk din il-'consortium vitae' hija nieqsa, l-oggett innifsu tal-kunsens taz-zwieg huwa wkoll nieqes. Din il-'consortium vitae' tikkomprendi zewg elementi li huma l-imhabba konjugali u r-responsabbilta' tal-familja."

Illi fil-fatt l-element ta' l-indissolubbilta' taz-zwieg jehtieg li l-kunsens ikun ibbazat fuq rabta dejjiema bejn ragel u mara wahda, mibnija fuq il-fedelta' u formazzjoni tal-familja. Il-Ligi Maltija tippresupponi *'iuris tantum'* dan l-element ta' indissolubbilta' fiz-zwieg.

Illi fil-fatt, **J. Edwards Hudson** (pg. 164-165), jispjega car li *"indissolubility can be excluded from consent in two different ways: either because the spouse, knowing the true nature of marriage, nevertheless contract with the understanding that he will have the option of dissolving the bond and recovering his former free status, or because the spouse formulates his own doctrine on marriage, from which the idea of indissolubility is absent and to which he adheres totally with both intelligence and will power."*

Illi wkoll, **D.J. Burns**, fil-kummentarju tieghu (**"Matrimonial Indissolubility: Contrary Conditions. A Historical Synopsis and Commentary"** pg.151) jghid li *"it is not necessary that this intention (i.e. li teskludi l-indissolubbilta') was formulated as an express agreement, it can be inferred either from an explicit declaration of one or both parties, or consequent on certain words or actions implying that effect, or as a result of the narration of the circumstances of the contract."*

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi l-partijiet izzewgu fil-15 t'April 2000, mill-liema zwieg ma kellhomx tfal. Il-kontendenti kienu ltaqghu meta l-attrici kien ghad kellha hmistax-il sena, filwaqt li l-

konvenut kellu dsatax. L-attrici tallega li kien hemm hafna affarijiet li kienet tiddejjaq minnhom ghalkemm kienet tohrog mal-konvenut. Fost affarijiet ohra semmi li skond hija l-konvenut kien qasir, kien jitkellem biss fuq ix-xoghol u mill-bqija ma kien hemm ebda komunikazzjoni ohra bejniethom. Barra minn dan il-konvenut ma kienx izomm ruhu, kien mohhu aktar fil-kacca milli mir-relazzjoni taghhom, kien izomm ruhu ghalih u wkoll ma kienx izomm ruhu nadif. Skond l-attrici kein dejjem ihalli lill-familjari tieghu jindahlu f'kollox. Fil-fatt hija hassret ir-relazzjoni taghhom almenu f'zewg okkazonijiet, wahda fejn damu mifrudin ghal xi gimghat, u fl-ohra damu ghal xi disa' xhur. Wara dan regghet irrangat mieghu bl-isperanza li r-relazzjoni taghhom timxi 'l quddiem u possibbilment anke titjeb. Dan deher li ma kienx ser ikun possibbli tant li regghet bdiet tara li bejniethom kien hemm nuqqas serja ta' komunikazzjoni li tant kienet kbira li kienet tippreferi li tohrog ma' grupp ta' persuni milli mal-konvenut wahdu.

Illi minkejja dan kollu xorta wahda seh iz-zwieg, izda wara jumejn ghall-qamar il-ghasel Londra l-attrici tghid li giet lura Malta ghaliex hassitha *homesick*. Mhux hekk biss izda jidher li hija baqghet lura mir-relazzjonijiet intimi mal-konvenut, u tghid li dan seh anke ghaliex ma kienx izomm ruhu nadif. Jidher li l-affarijiet iggravaw tant li l-attrici tallega li l-konvenut kien isib mod iehor kif jissodisfa ruhu. Hawn il-Qorti taghmel referenza ghall-affidavit ta' l-istess attrici f'paragrafu 14 *et sequitur*, liema xhieda rrepetietha anke ommha "C" fl-affidavit datat 23 ta' April 2005 f'paragrafu 13. Jidher car li taht dawn ic-cirkostanzi l-attrici ma kinitx lesta li jkollha relazzjoni ntima mal-konvenut, u wisq anqas li l-istess koppja tipprova li jkollha wlied. L-affarijiet isserjaw sew tant li l-attrici takkuza lill-konvenut bi vjolenza domestika, li l-ewwel kienet tinkludi swat, izda mbaghad kompla zdied ukoll aktar vjolenza mod iehor, dagha, ghajjat, tisbit u theddid, minn kif spjegat l-attrici b'mod dettaljat f'paragrafu 15 ta' l-affidavit taghha.

Illi jidher car li l-istess attrici nghaqdet fiz-zwieg mal-konvenut sempliciment sabiex tghid li zzewget. Certament f'dak il-mument kienet qed tbaghti minn nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u

fuq l-elementi essenzjali taghha. Dan peress li ma seta' qatt ikollha relazzjoni ntima u serja ma' persuna li tant kellha oggezzjoni ghalih u ghall-agir tieghu. Allura f'dak iz-zmien hija ma setghat qatt taghti kunsens validu taz-zwieg, peress li ma kinitx qed tifhem l-elementi essenzjali taz-zwieg mibnija kollha fuq il-kuncett ta' *consortium vitae*. Hija ma setghetx tasal sabiex timpenja ruhha ghall-istess elementi essenzjali taz-zwieg, ladarba kienet litteralment tismerr dak kollu li dak li ghazlet bhala zewgha kien jipprezenta. Intant f'dan iz-zwieg mill-ewwel beda l-inkwiet tant li l-istess attrici tammetti li rrifjutat li jkollha relazzjoni mal-konvenut u wisq anqas li tikkonsidra l-prokreazzjoni ta' l-ulied, aktar u aktar meta l-konvenut beda jinjoraha, jahseb ghalih, u wkoll jimmaltrattaha kemm fizikament, moralment, bi vjolenza domestika, kif ukoll b'dominanza kbira fuqha. Sahansitra ma kienx jaghtiha flus bizzejjed lanqas biex tmantni lilha nfisha. Ma kinitx surpriza ghalhekk li l-istess konvivenza bejn il-partijiet sfaqqat, tant li l-ebda ghajnuna professjonali ma setghet issalva din ir-relazzjoni, liema relazzjoni kienet ikkaratterizzata minn nuqqas ta' komunikazzjoni serja bejn il-partijiet koncernati. F'dan is-sens il-kunsens ta' l-attrici kien vizzjat a bazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**, anke ghaliex minkejja li hija kienet konxja ta' dan kollu xorta hadet il-pass li tizzewgu. Hija nrorat dak kollu li fih kienet tant tabborrixi, u dan huwa sinjal ta' mmaturita' gravi li jivvizzja l-kunsens taghha taz-zwieg.

Illi mill-kumpliment tal-provi prodotti jirrizulta li l-konvenut aktar mohhu fl-interessi personali tieghu, u kien jinteressah biss li jfittex li jissodisfa lilu nnifsu, u ffit li xejn kien jimportah mill-bzonnijiet ta' dawk ta' madwaru. Fil-fatt kien ipoggi d-delizzji tieghu u l-interessi tal-familjari tieghu ferm qabel dak ta' martu. F'dan il-kuntest jista' jinghad li sab anke nkoraggiment mill-familja tieghu. Fejn kienet tidhol attivita' sesswali, dejjem gharaf iffittex dak li proprju jissodisfa lilu u ffit li xejn kien jirrispetta d-dinjita' u l-persuna tal-mara, tant li ssoggetta 'l martu ghal diversi tipi ta' vjolenza domestika. Huwa kien jittrattaha ta' persuna nferjuri ghalih, u kien jheddidha billi jhalliha nieqsa mill-manteniment sabiex ikollu kontroll aktar fuqha. F'dan is-sens ukoll din il-Qorti thoss li l-kunsens tal-

konvenut kien ukoll wiehed vizzjat abazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255**, ghalix b'ghemilu versu l-attrici mmilita kontra l-principju ta' ugwajanza fiz-zwieg u *consortium vitae*. Dan johrog car mix-xhieda prodotta mill-attrici u sa certu punt anke mix-xhieda prodotta mill-konvenut ("**G**", missieru "**F**" u ommu "**H**"). F'dan il-kuntest jinghad li *in vista* ta' l-affidavit tal-konvenut, l-istess konvenut jipprova jahrab minn dak li kien l-agir tieghu fil-konfront tal-attrici u din l-Qorti thoss li l-versjoni attrici hija fil-fatt hafna aktar kredibbli.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut biss inkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak fuq deciz, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz**, b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-attrici u l-konvenut fil-15 t'April 2000 huwa null u bla effett u dan *stante* li l-kunsens ta' kull parti kien vizzjat a bazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----